

Синиша Ковачевић
Године врана

БЕОГРАД, 2018.

Синиша Ковачевић

Године врана

M
Vukotić
Media

1.

Трећу годину заредом Дунав је потпуно заледио. Испред неколицине људи, који су неуспешно покушавали да дођу до неког залуталог, још непронађеног комада дрвета, које би се могло убацити у хладну фуруну, пружала се грбава, бела пустопољина, тамо где је неколико недеља раније текла вода широким равничарским коритом. Санте су се слагале једна на другу, оне долазеће притискале су, гурале, терале претходницу увис јер ледени чеп није дао напред, мраз је све то лепо свезао и учврстио у компактан покров, снег поклопио једнаком белином. Отуд грбе и оштри брежуљци на леденом покривачу. Прво је била голомразица данима, заледиле су баре око Дунава, па лимани и дунавци. Кад су се појавиле санте настале питај бога где, у Новом Саду, или још даље, у Маџарији, Београђани су знали. Заледиће. Није им било тешко да наслуте. Тако је било и претходне две зиме. Само је хиљаду деветсто шеснаесте леда било десетак дана, седамнаесте три недеље, а ево сад већ тридесет други дан како се вода не види. Само је једна заробљена, потпуно смрскана рибарска шикља, недалеко од обале, са прамцем подигнутим увис, сведочила да је испод тог дебелог леда река, која је ту негде, близу, напуштала Велику царевину и настављала да гудури и вукодоли балканским кланчинама и шикарама према Црном мору. Оно што је из земље избијало испод Црне главе и ту заизворило, није ни могло да се улије у Јадранско, Егејско или неко друго лепо, провидно, бистро, плаво море.

А где, него у Црно. Говорио је тај здробљени лимени чун и о лењости свога власника, можда, о томе да је од сутриша до сутриша, грејући се у рибарској прчварници, само за један дан закаснио да чамац извуче на обалу. На сигурно. За један једини дан. Или је несрећни алас добио пушку и шињел, одазвавши се мобилизацији, тој јаросној и свеобухватној обавези, којој су се у првим данима рата сви одазивали са радошћу и захвалношћу, попут готово свих других способних да убију или погину за цара и краља, или само краља, па сад цвокоће у неком рову у Галицији, ако је имао среће, или је већ иструлио у арнаутским камењарима, ако се није домогао Крфа, па је зато пловило које је хлебом хранило остављено на немилост сантама. Зависи са које је стране везивао свој чунчић. Са швапске, панчевачке или српске, палилулске. Али је зато оставио на врху прамца одличну осматрачницу за прегладнелог јастреба. Узалуд оштар кљун и још оштрије око, кад је лед сакрио или побио све чиме се може бар заварати краљевска глад грабљивице. А за борбу са вранама нити је било воље нити снаге. Једва да је птичурина успела да полети до недалеке врбе на обали, када је према српској страни, уз гласно хуктање, грмљавину и лимени клепет и шкрипу, кренуло са банатске обале неко црно, огромно, задимљено чудо. Иза грдосије, на доброј удаљености, опрезно је корачало неколико људи. А онда је опрез почео да попушта, страх се претворио у јуначење, у ход уз чудовиште, па у херојско истрчавање испред скаламерије. Велико, баш велико јато врана, летело је у диму изнад машинерије, гракћући сложено и гласно. Раштркани сакупљачи огрева на београдској обали скупили су се пред овим гласним ударом од црног гвожђа и црног перја, скупили у групу. Као да је ту, међу туђим раменима, сигурније.

– Шта је оно, лебац ти се огадио?

И као да то питање најстаријег од њих, изговорено преко празне глинене луле у безубим устима, није ни тражило одговор. Жена у влашком кожуху, у цокулама бар пет бројева већим, забрађена до очију умољчаном црном марамом, грубо повуче за рукав рошавог младића и журно ухвати пртину

уз насип. Рошави је каскао за њом, окрећући се преко рамена, све док нису потпуно нестали иза долме.

Богдан се није плашио. Нимало. На месту га, ипак, није држала храброст, него знатижеља деветогодишњака. Да се види нешто што се још није видело. Да се о томе прича, сестрици и брату, мајци, баби, кад се стигне кући непосредно пред полицијски час. Да се избегне грдња и љутња. Одавно већ није био кажњаван. Још од времена када је отац, заједно са српском војском, деветсто петнаесте напустио престоницу. Има томе две године. И више. Да сутра у школи буде једини, осим учитељице, који је нешто овако огромно и моћно видео. А та моћ је расла са сваким метром којим се то нешто што је личило на воз без пруге, приближавало. Сада се већ осим грактања, тутњаве и цике гвожђа чула и вика људи, на неком неразумљивом језику, лед који пршти под, сад већ јасно видљивим, огромним, гвозденим, назубљеним точковима те необичне локомотиве из чијег је високог сулундара поред дима избијао и наранцасти пламен. Иза су била и два велика вагона, не, три, трећи се тек сад разазнавао. Четири.

– Чича, шта је ово? Какав је ово воз? – упита Богдан човека са лулом.

– То ти је, малац, вршалица. Оно најзадње је леватор, па плеvara, па ондак дреш, па тендер. Ту се држи дрво или угаљ, свеједно... А вуче ји парна машина. А оно што вози парњачу је будала. Метар дрва ће да потроши на ову лудост, у уста га јебем сува. Само будала меће главу у торбу да би се курчила увече у кафани. Да оће бар да пропадне, матер му јебем швапску. Метар дрва, на ову ладноћу, еј. А код мене у кући, мачак кад оће да се угреје, тражи напоље. Ајде Дунаве, гутај говно...

Сада се то што је лулаш назвао вршалицом видело већ сасвим јасно. И лица људи око парног трактора и пара из носева и уста и напола изгорела цигарета у устима машиновође. На педесетак метара од обале у великом луку почео је да окреће према обали са које је пошао. Лед је гласно пуцао под теретом дрвета и гвожђа, тањи је у приобаљу, мањи терет подноси, не подупире га вода одоздо. А онда се возач зауставио

тачно наспрам београдских посматрача. Богдан је јасно видео и раскопчану зелену бунду са крзном изнутра, шубару од исте животиње са кокардом мађарског хонведа, карирану кошуљу, зеленоплаву, и шал зелени и чак и грашке зноја на зајапуреном лицу, које се сливају у велике риђе бркове, одсјај ватре из котла на мокрому челу... Мраз је секао као аласка бритва украдену лубеницу, ноздрве остајале залепљене, глас се чуо као да је надамак ушију.

– Ало, говна рацка, да кажеш у тај усрани Београд да је Чабана Нађмељкути, хонвед из Панчево, претеро вршалица преко Дуна... За кишту пива. Јеси ме чула, мрцина рацка. Мађар не боји ни лед, ни мраз, ни смрт. Тудом? И ово да се да мама и сестра. Ђере, момци, ђере. Ајде сад.

Чабини пратиоци, постројени у врсту, окренути лицем према посматрачима са српске стране, са китама у рукама, смејали су се грохотом, гласно, од срца. Један је мокрио обилно и силовито, жута флека ширила се по леду, пара од мокраће сакривала му је лице. Тако мокри само добро припит, снажан човек. Смејали су се гласно, говорили нешто на том брзом, Богдану непознатом језику.

– За опкладу, говна рацка... За гајбу пива. Нађмељкути, запамтиш, Нађмељкути...

Лед је полако попуштао под теретом вршалице, оштре, неправилне линије стварале су се под машином, чуло се пуцкетање и ледени цвркул, задњи точкови, они већи, назубљени, као да су се неколико сантиметара спустили у односу на тек нешто мало мање предње. Мађари су у брзини паковали курчеве, бежећи према средини реке, довикујући нешто успаничено и гласно Чабана Нађмељкутију, поносном власнику парне вршалице.

Лулаш погледа у Богдана, па у остале Београђане.

– Оде говно, потонуће – рече славодобитно, као да се његово неизговорено предвиђање испуњава у потпуности. – Оде.

Велику црну ручицу Нађмељкути је ипак повукао у правом тренутку. Парњача полако, захватајући ножевима са точкова већ поприлично мокар лед, крену према половини реке, хватајући се чвршћег леденог ослонца. Полако али неопозиво,

ишао је Чаба са својом вршалицом према својој панчевачкој слави и више него заслуженој гајби пива. Кретање је на леду спас, не сме се стати ни за трен, чак ни кад се хоће одржати заслужена лекција о чврстини мађарске речи и карактера српској багрзији која је убила предстолонаследника, онаквог човека у сваком смислу, и супругу, еј, трудно величанство. На месту где је до малочас стајала парњача зјапила је велика водена рупа која је одмах ту, наочиглед, поново мрзнула. Беласале су се голе гузице Чабиних пратилаца негде на половини реке. Пљескали су се по голим дупетима, показујући Србима места будућих пољубаца.

Разочарани сакупљачи дрвета разилазили су се незадовољни, празних руку, без дрвца барем за потпалу у промрзлим, одрвенелим прстима. А ни мађарски пијани олош није потонуо заједно са вршалицом, да овај усрани, ледени дан учини бар мало веселијим и топлијим. Лош дан, по свему. Богдан се лако попео уз стрму косину насипа, па насипом узводно потрчао ка кући. Трчао је и да не закасни и да избегне грдњу и да стигне пре полицијског часа и да што пре исприча каквом је чудесном догађају управо присуствовао. Да исприча све. Баш све. Или да прећути неке детаље? Оно са... Код Дунав станице сишао је са насипа, па пругом, иако већ добро задихан, убрзао према кући у Крунској. Још једна ледена ноћ надвијала се над окупирану српску престоницу, у којој тих година ничега није било довољно осим врана. Толико је било те црне гадије да су замрзнуте гране пуцале под њима, на гробљу су сви споменици били усрани. Грактале су као да лају, летећи црни керови, пратећи задиханог Богдана Рајића у стопу. Ледило је и смркавало једнако брзо. Ко је умео да запажа приметио би јако мало осветљених прозора и оцаке без дима. Град без мушкараца, петролеја и огрева, спремао се за још једну дугу, цвокотаву ноћ без краја. Сванућу се нико није радовао. Тад је најхладније. Прота Јакшић је тврдио да је платан у порти топчидерске цркве пукао од мрза баш пред зору. У шест и дванаест. Када је кроз баште, па преко Фишеклија сокака, ушао у своју улицу, већ је увелико био мркли мрак. Храбро се ухватио за ледену кваку.